

»EKOLOGIJA IN UMETNOST« V MARIBORU

Natura Mortua - Ars Vitalis

Letošnji 3. mednarodni trienale ekologija in umetnosti v Mariboru je brez dvoma likovni dogodek, ki zasluži vsa pozornost. Domisljiv koncept privede se dovolj prepoznavno, a novslijevo ohlapno oklepa osnovnega izhodišča že tradicionalne, v zadnjih letih celo mednarodno likovne manifestacije, kaže pa presenetljivo koherentnost vsebinske zasnove, ki transparentno razodeva nad vse resen pristop vseh sodelujočih, tako umetnikov, kot tudi selektorjev in kustosov posameznih predstavitev.

Tega ne bi poudarjali, če bi to ne bila kvaliteta, ki jo pogrešamo tudi pri najambicioznejših in razvpljivih projektih te vrste pri nas. Kljub temu, da se je razstava uspešno izognila čerem mučno »aktivistično« zamisli osnovnega ekološkega konteksta (tolikokrat banalno izrabljenega za dnevnopolitične namene), je zadržala naboj kritičnega družbenega angažmaja, ki ji tudi v smislu izvenlikovnih vprašanj podeljuje dovolj velikega mero intrigantne vznemirljivosti. Senzibilnost aktualnega trenutka in v njem delujočih umetnikov je v primerjavi s poudarjenim političnim diskurzom podobne umetniške prakse v sedemdesetih letih pač izrazito drugačna. Ideal socializacije umetnosti in estetske de-

javnosti v družbenem prostoru, ki je zahteval konkretno eksistencialno prisotnost umetnika v realnem, konkretnem vsakdanjem življenju, je danes nadomestila občutljiva konceptualna zasnova pojavov, ki v nasprotju z ideološko umetnostjo promovira parcialno, fragmentarno in subjektivno idejo, subverzivno le toliko, kolikor na miselnem nivoju sprevrta ustaljene civilizacijske vzorce.

Aktualna umetniška misel je s ponudjo dediščne postmodernizma osemdesetih povzela privzdignjen, metaforičen način odzivanja na angažirane teme našega življenja. Njegov jezik je v nasprotju s samorefleksivnim diskurzom modernizma zopet alegorija, medtem ko je referenčni odnos s stvarnostjo kodiran v semiološkem značaju umetniške govorice, ki je polje socialnega in družbenega razširila v napregleden preplet strukturnega razmišljanja o funkcionalnosti sodobnega sveta, prijemljivega in dojemljivega le še v izdvojenih posameznostih.

Natura Mortua, posređeno izbran naslov tokratnega mariborskega trienala je avtorjem s svojo nazivno širino omogočil interpretativne nivoje, ki so kontekst ekološkega ozaveščanja mimo ilustriranja dejanskega odnosa med kulturo in naravo speljali v ustvarjanje novih, imaginarnih odnosov do stvari (nad vse ilustrativen je v tem smislu intrigantno dvoumni »ready-made« model imaginarnega stroja avstrijske umetnice Veronike Dreier). Čeprav tenkočutno nagovarjajo tako usodno temo, kot je preživetje, dela na razstavi niso prežeta z običajno premotno eksistencialistično formulacijo tem (takšna so morda le platna in mobilni objekti Güntherja Ueckerja, najstarejšega med razstavljalci, ki so razen njega vsi pri vrsti predstavniki najmlajše generacije), temveč se poslužujejo večpomenskih, metaforičnih konstruktov, ki jasno berljivim simbolnim poudarkom zoperstavljujejo številne zganetne in prikrite pomenč bodisi splošnih ali pa ekskluzivno zasebnih referenčnih poetik, velikokrat namerno kamufliranih v tehnično persiflažo (nad vse sugestivni in Tinguelyevsko zabaven je »električni stol« Malachija Farella, a tudi »aquaman« drugega francoskega predstavnika Fabricea Hyberta).

Moto razstave je ponudil trivialno možnost ironičnega poigravanja z umetnostjo zapuščino preteklosti, kar sta učinkovito izkoristila Maja Licul in madžarski umetnik Hunor Petö, vendar tudi sofisticirano izhodišče ničelne točke umetniškega diskurza, v kateri so sublimno razkrajajo »velike« resnice o svetu in se namesto njih transcendirajo nove, bolj čiste in odrasle oblike pojavnosti (postavitev Nine Ivančić in zlasti Mirjane Vodopija v hrvaškem delu razstave). Ta točka ponov-

Alena Ožbalt, saj je apostrofirana kot mosto - izliti - sveta v realizme črne luknje človeške nečimnosti in egocentrizma. Estetsko alternativno defetističnemu opisu brezupe ponuja (v smislu zgornj omenjenega semiološkega stališča) umirjena metafizična vizija Samucia Grajfonerja, ki s kompleksom pazljivo razvrščenih znakov vizira stanje nastanka zokroženega mikrokozmosa, s katerim je prestopil mejo umetniškega konstrukta in ga ponudil kot metaforo živega življenja.

Nobenih umetnih lupin v prisluškovanju svetu kakoli sebo ne potrebuje italijanski umetnici Gea Casolaro in Angela Melitopoulos. Medtem ko sublimne fotografije prve beležijo negibnost enoličnosti vsakdanjega uroanega življenja, se v hipnotično onirčni videinstalaciji druge nizajo fenomenološki izrazi morfoloških preobrazb organskih oblik, vpetih v vočni krogotok življenjske sile, katere »vitalni« del je tudi smrt.

Najbolj sugestivna postavitev letošnjega trienala ekologije in umetnosti pa je bržkone instalacija Iskre Dimitrove iz Makedonije z naslovom Thalamos, saj skozi zgovorno simbolno strukturo (kruh, rojstvo, iniciacija, smrt, ditirambična sakralnost) vzpostavljajo do sveta prikrit, a radikalen pozitivni angažma, ki se v enaki meri poduhovljeno vzdiguje nad tehnološke izraze moderne dobe, kot v ožje likovnem smislu simbolno razdira sistemi avtonomnih simulakrov modernistične umetnosti. Original, ki predstavlja humanistično entiteto in življenje ostaja, medtem ko nadomestek, t. j. odtis umetniškega kreativnega postopka ritualno izgineva in propada.

Mariborska razstava je izvrsten primer konceptualno zasnovane razstave, kakršne že nekaj časa predstavljajo trend v razvitem likovnem okolju. Pri nas so zelo redke, dejstvo pa je, da v pluralističnem kaosu produkcije edino le take razstave omogočajo reflektivno zasnovo posameznih aktualnih likovnih praks, ki so avtentičen odraz stanja duha časa v robni situaciji, zamejeni s psihološko o bariero konca tisočletja.

MARKO KOŠAN